

К. А. Темиргалиев, Г. Г. Алиева, А. Т. Бакирова, Қ. М. Сисенгалиева

### ӘЛЕУМЕТТІК-ГУМАНИТАРЛЫҚ ПӘНДЕР ЦИКЛІНДЕГІ САБАҚТАРДА ПӘНАРАЛЫҚ ОҚЫТУДЫҢ БЕЛСЕНДІ ӘДІСТЕРІН ЕНГІЗУ ТӘЖІРИБЕСІНЕН

ҚММУ Қазақстан тарихы және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасы (Қарағанды, Қазақстан)

Қазіргі кезде елімізде денсаулық сақтау саласын дамыту мақсатында көптеген түрлі жұмыстар мен әдістер жүргізілуде. Мақалада пәнаралық оқытудың белсенді әдістерін енгізу туралы қарастырылған. Қазақстан тарихы және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасының аға оқытушылары «Экономикалық теория негіздері» және «Құқық негіздері» пәндерінің бірігуімен белсенді әдістерді қолдануымен пәнаралық ашық сабақ жүргізілді. Пәнаралық байланыстардың бір пайдалы жағы ол бүкіл оқыту ісін, барлық оқытушыларға бірыңғай талаптар қоюға және әр түрлі пәндерде ортақ мүддені шешуге жұмылдырады. Сабақ барысында болашақ білімді де білікті, бәсекеге қабілетті жас мамандарды даярлап шығаруда осындай пәнаралық сабақтардың жүргізілуі қажетті және тиімді әдіс екені анықталды.

*Кілт сөздер:* Белсенді оқыту, пәнаралық сабақ, тақырыптық жоба, топтық жұмыс, бәсекеге қабілетті, тиімділік

Қазіргі кезде елімізде денсаулық сақтау саласын дамыту мақсатында көптеген түрлі жұмыстар мен әдістер жүргізілуде. Әсіресе, осы салада оқитын студенттерді білімді де білікті өз жұмысына жауапты, бәсекеге қабілетті маман етіп дайындау мақсатында оқу барысында түрлі белсенді әдістер қолданылып келуде. Белсенді оқыту әдістерінің басты принципі – студенттің «мен істей алмаймын», «мен білмеймін» деген ұстанымдарына тосқауыл қою. Еркін кеңістік принципін ұстану ұсынылады: сабақ қатысушылары еркін қозғалуына, шеңбер бойынша орналасуына, кіші топтарда бірігіп жұмыс істеуіне болады, мәселені шешу, тапсырманы орындау үшін жекелене алады және т.б. жатқызуға болады [2].

Белсенді оқыту әдістеріне мәселелі дәрістер, мәселелі семинарлар, тақырыптық дискуссиялар дөңгелек, мильқ шабуыл, педагогикалық ойын жаттығулары тәжірибе жинау жатады [2].

Білім беру жүйесінің құрылымына немесе дағдылануға байланысты әртүрлі бағытта белсенді әдістер: имитационды және имитационды емес болып бөлінеді.

Имитациялық оқыту түрі ойын түрінде немесе ойын емес түрде кездеседі. Ойын түріндегі әдістерге рөлдік, іскерлік ойындар, мәселелі-іскерлік (5-6 студенттен тұратын топ жағдайды талдайды және өзбетінше шешім қабылдайды, оқытушы тек шешім қабылдауға әсер етеді, бірақ ол дайын жауаптарды ұсынбайды), зерттеу (ғылыми жоба), ұйымдастыру-танымдық (эссе құрастыру), ұйымдастыру-іскерлік ойындар (портфолио), блиц-ойындар (сұрақ-жауап), ойындық жобалау түрлері жатады. Ал, ойын емес түрде

өтетін әдістерге ситуацияны нақты анализі, ситуациялық тапсырмаларды шешу, имитация-жаттығу және индивидуалды тренингті жатқызуға болады [1].

Имитациялық емес әдістер өзімен бірге мәселелік дәрістерді, зерттеу әдістерін, оқу талдауын, конференцияларды және студенттің өзіндік жұмыстарын қарастырады.

Іскерлік оқыту – бұл принцип, концепция, әдістер мен жолдарды тек түсіну ғана емес, алған білімін есте сақтау қабілеті және тәжірибеде қолдану мүмкіндігі [2].

Берілген оқыту түрлері кәсіби әрекет етуді көрсетумен сипатталады, сондықтан медициналық ЖОО да оқу үрдісінде белсенді қолданылуы қажет.

Тәжірибе алмасу мақсатында Қазақстан тарихы және ӘСП кафедрасының меңгерушісі Қ.А.Темиргалиев және кафедраның аға оқытушысы А.Б. Долгополов О.А. Байқоныров атындағы Жезқазған Университетіне ЖОО-ның ПОҚ академиялық ұтқырлық бағдарламасын жүзеге асыру шеңберінде сапары болды. Бұрынырақ бекітілген тақырыптық жоспармен Гуманитарлық-педагогикалық және Тау-технологиялық институттардың 1-ші және 2-ші курстарының академиялық топтарында «Қазақстанның қазіргі заман тарихы» және «Дінтану» пәндері бойынша дәрістер оқылды және тәжірибелік сабақтар жүргізілді. Кафедра меңгерушісі Қ.А.Темиргалиевпен оқытушылар үшін «Қазіргі заманның сын-тегеуріндері мәнмәтінінде қоғамдық ғылымның әдістемелік дағдарысы туралы» тақырыбында мастер класс жүргізілді. Қ.А.Темиргалиев және А.Б.Долгополов ЖезУ оқытушыларын ҚММУ-де, кафедрада қолданылатын әлеуметтік-саяси пәндерге студенттерді оқытудың белсенді

әдістерімен қысқаша таныстырды: ол дәрістер-баяндамалар, Қазақстан тарихы бойынша қысқаша бейне дәрістер түсірмелері (соның ішінде авторлық құқық туралы куәлік бар); ол ҚММУ студенттерінің біздің кафедра оқытушыларымен бірге қазақ халқының бай мәдени мұрасын және біздің жұмыстың басқа түрлерін насихаттау үшін сапарлар.

Қ.А.Темірғалиевтің мастер класс шеңберінде өткізілген дәріс оқытушылар тарапынан қызығушылық танытты. Оның нәтижесі бойынша сауалнама жүргізілді, оны талдауда біздің Жезқазғандық әріптестеріміз біздің кафедраның оқытушыларымен сабақ өткізу әдістеріне (PBL, TBL, RBL) қызығушылық танытқандарын көрсетті.

Бүгінгі таңда жоғары оқу орындары болашақ мамандарды даярлауда кәсіби даярлыққа көп көңіл бөліп отыр. Оның бір бөлігі ретінде пәнаралық байланыс арқылы пәндерді меңгертуде қоғамның әр түрлі салаларында студенттердің қарым-қатынастық құзырлығын қалыптастыру жатады. Сол себепті жоғары оқу орындарында тәлімгерлерге қойылатын жаңа әлеуметтік-экономикалық талаптар ең алдымен студенттердің жаһандану үрдісі және олардың мегақарым-қатынастық ортаға бейімделген қарым-қатынастық білім-біліктерін қалыптастырумен байланысты.

Қазіргі таңда қоғамда маңызды мәселелердің бірі болып діни қатынастар табылады. Сол себепті «Философия» және «Дінтану негіздері» пәндері арасында кафедра меңгерушісі Темірғалиев Қ. А пен кафедраның аға оқытушысы Бакирова А. Т. жетекшілігімен дөңгелек үстел түрінде сабақ өткізілді. Ол отырыста студенттер өз ойларын ортаға салып, жан-жақты деректер келтіріп мәселелерді шешуге тырысты.

Ғылыми-бағытталған оқыту студенттерде ғылыми зерттеу дағдыларын қалыптастыру және дамыту үшін маңызды болып табылады. Осы дағдыны қалыптастыру үшін «Философия» пәні бойынша оқу бағдарламасында студенттердің өзіндік жұмыстарында екі тақырып анықталды, ол студенттермен RBL түрінде орындалуы қажет. Ол «Философия тарихындағы субстанция мәселесі. Сананың пайда болуы мен мәніне философиялық және жаратылыстану-ғылыми көзқарастар» және «Қазіргі әлемдегі маңызды мәселелер туралы философиялық ой талғамдар».

Студенттер тақырыпты әдебиеттерді қолдана отырып өз бетінше зерттеу керек, осы мәселелер бойынша ғылыми мақалаларды

талдаулары қажет, мақалалар не Киберленка, не басқа ғылыми мақалалар каталогынан алынып, осының негізінде ғылыми эссе жазулары керек.

Осылайша, студенттер ғылыми ізденіс аумағын анықтаулары, мәліметтердің электрон-ды базасы мен кітапхана қорлары көмегімен осы мәселе бойынша ғылыми мәліметтер жинауы керек және ғылыми мақалаларды талдау негізінде ғылыми эссе жазулары қажет.

Экономикалық теория негіздері және құқық негіздері пәндерін оқытуда көбінесе мына белсенді әдістерді қолданады:

- іскерлік ойындары – топ студенттерінің барлығының рөлдік қатысуы

- дискуссия (студенттер тақырыпты өздері таңдайды);

- студенттермен өзара сұрақ алмасу (жекпе-жек); «жеке өзі» мәселені шешуі (бетпе-бет),

- студентті қызықтыратын тақырып бойынша эссе жазу;

- тақырыптық презентация-жоба құрастыру, кейін оны қорғау

- журналдық клуб әдісі (периодты түрде анализ жүргізе отырып, презентация дайындау),

- тақырыптық конференцияларды жүргізу және басқалары

TBL оқу әдісі-топтық жұмыс, топта жұмыс жасауға негізделген оқу әдісі. Бұл әдістің ерекшеліктері:

- студенттерді белсенді оқыту процесі

- коммуникативті дағдылардың дамуы

- топтық жұмыс жасауды дамыту

Қазіргі таңда ғылым мен техниканың даму деңгейі әрбір студентте сапалы терең білім мен іскерліктің болуын, олардың шығармашылықпен жұмыс істеуге, ойлауға қабілетті болуын талап етеді. Пәнді оқыту үдерісінің негізгі мақсаты – арнайы педагогикалық әдістерді мақсатты, жүйелі түрде қолдана отырып, студенттердің интеллектін, шығармашылық ойлауын, ғылыми көзқарасы мен белсенділігін ұшқырлау, өз бетімен білім алу дағдыларын дамыту болып табылады [1].

Оқыту процесін тиімді ұйымдастыру, жеке пәндер арасындағы ортақ ұғымдарды заңдылықтарды бір-бірімен өзара байланыстыру, студенттердің танымдық, ізденушілік қабілеттерін, іс-әрекеттерін дамыту, алған білімдерін жинақтау, тәжірибеде қолдана білуге үйрету және тағы басқа мәселелер дидактикалық тұрғыдан шешуді қажет етеді. Пәнаралық байланыстардың бір пайдалы жағы

ол бүкіл оқыту ісін, барлық оқытушыларға бірыңғай талаптар қоюға және әр түрлі пәндерде ортақ мүддені шешуге жұмылдырады. Пәнаралық байланыстарды жүзеге асырудың жолдарына мыналарды жатқызуға болады: жеке пәнді оқытқанда басқа пәндерді оқыту ісіне өз ықпалын тигізетіндей болуын көздеу; пәндерді оқып үйренуде өтілетін материалдарды уақыт жағынан үйлестіріп отыру; студенттердің ғылыми теориялар мен заңдылықтарды игеруін, олардың жинақтылығымен әдістерімен, дағдыларымен сабақтастыра қалыптастыру; жалпы теориялық білім алуды және практикалық іскерліктер мен дағдыларды бірыңғай әдіспен жүзеге асыру; әр түрлі пәндердің зерттеу әдістерінің ортақ ерекшеліктерін көрсете білу; сабақтарда оқылатын құбылыстардың өзара байланысын ашып, дұрыс дидактикалық дүниетаным қалыптастыру [1].

Ақпан айының 24 жұлдызы күні Қазақстан тарихы және әлеуметтік-саяси пәндер кафедрасының «Экономикалық теория негіздері» және «Құқық негіздері» пәндерінің бірігуімен жоғарыда айтылып өткен белсенді әдістерді мен ТВЛ оқу әдісін қолдану аясында кафедраның аға оқытушылары Алиева Г. Ф. және Сисенғалиева Қ. М. бастауымен 1011, 1012, 1015, 1016 топтар арасында пәнаралық ашық сабақ жүргізіліп өтілді. Ашық сабақ «Нарық. Медициналық қызмет нарығындағы бәсекелестік. ҚР еңбек және отбасы құқығының негіздері» деген тақырыпта талқыланды. Ашық сабақтың арқау қылған тақырыбы өте ауқымды және студенттер үшін болақтарында өз өмірлеріне қажет болатын маңызды болды.

Ашық сабаққа студенттерді бағалау мақсатында арнайы қонақтар келген болатын. Қонақтар қатарында Жезқазған мемлекеттік университетінің профессоры – Аланиязов Т. К., Қазақстан тарихы және әлеуметтік пәндер кафедрасының меңгерушісі – Темірғалиев К. А., жалпы медицина факультетінің 1 курс бойынша декан орынбасары – Байменова А. С., аға оқытушылар – Адрахманова К. Ж., Рысбекова Б. Б., Аралбай С. М. қатысты.

Қазіргі таңда әлемде кез-келген мемлекеттің қай салада болмасын қарқынды алға басуында экономиканың дамуы маңызды роль атқарады, ал бұл саланың ешқандай кедергісіз жүзеге асырып отыру үшін заң саласы екені бәрімізге мәлім. Сол себепті, бұл пәнаралық байланыс арқылы өткен ашық сабақтың негізгі мақсаты: Қазіргі нарықтық экономика жағдайында бәсекелестіктің

тиімділігі, отбасы мен еңбек құқығының сауаттылығын арттыру болып табылды. Осы мақсатқа жету барысында студенттер әртүрлі әдістер мен тапсырмаларды орындау арқылы өз білімдерін ортаға салды.

Студенттерге арналған алғашқы тапсырма олардың берілген тақырыпқа қатысты білім деңгейін тексеру мақсатында жүргізілген тест сынақтары болды. Олардың алдымен берілген тапсырмаларды жеке, кейін топпен ақылдаса отырып жауап беруі арқылы білім деңгейлері тексеріліп, жеке және топта жұмыс істеу деңгейлері бақыланды.

Студенттерге қойылған келесі талап олардың үй тапсырмаларын тексеру болды. Бұл кезең өте қызықты өтті, студенттердің бәсекелестікке қабілетін сынау мақсатында оларға берілген медицина саласында өздерінің клиникаларын ашу тақырыбына берілген тапсырманы олар жоғары деңгейде алып шықты. Өздерінің сұранысқа ие әрі жоғары сапалы клиникаларын ашып, ең үздік клиника екендерін дәлелдеу мақсатында түрлі жарнамалар жүргізіп, таныстыру жұмыстары болды. Әрбір таныстырылып өткен клиникалардың әртүрлі ерекшеліктері бар. Мысалы, бір клиника жоғары сапалы нанотехнология нәтижесінде пайда болған құрылғылармен жұмыс жасаймыз десе, енді бірі шетелдік мамандармен тәжірбие алмаса отырып жұмыс жасайтындарын жеткізді және де қазіргі таңда еліміздегі тағы бір мәселені шешу мақсатында ауыл-аудандарға медициналық құрылғылармен жабдықталған ақылды жедел-жәрдем көліктері болатынын басқа да клиникалар айтып өтті. Сонымен қоса, бұл кезеңде студенттерге экономика және құқық салары бойынша бірнеше талаптар қойылды. Клиниканы ашу барысында экономика тұрғысынан қаржы мәселесін шешу, маркетинг, кәсіби мамандарды жұмысқа алу, логотип ойлап табу, бәсекелестікке қабілетті болу деген секілді талаптар болса, осы жұмыстарды заң жүзінде реттеп, бір жүйеге келтіру үшін құқық саласы бойынша ең алдымен, клиниканы ашу үшін лицензия алу, жұмысқа алынған мамандардың еңбек шартының болуы, оларға төленетін жалақы мөлшері, жұмыс уақыты, сақтандыру секілді талаптар қойылды. Бұл кезеңде студенттер өздерінің бәсекеге қабілетті екендерін әрі болашақта өз клиникаларын аша алатындықтарын көрсетіп, төрешілерден өздерінің тиісті бағаларын алды.

Соңғы кезең студенттердің құқық саласындағы білімдерін тексеру мақсатында



1 сурет – Сабақтардың пәнаралық байланыс түрінде өткені тиімді ме?

жағдаяттық есептер берілді. Бұл жағдаяттық есептерге жауап беру барысында заңда көрсетілген баптарды көрсетулері керек болды. Студенттер бұл тапсырманы да мүдірмей орындап шықты.

Қорытындылай келе, экономикалық теория негіздері және құқық негіздері пәндерінің қосылуы нәтижесінде болып өткен пәнаралық ашық сабақ өз мақсатына толықтай жетті, студенттер жоғары деңгейде тапсырмаларға жауап беріп, бағалау критерийлеріне сәйкес тиісті бағаларын алды. Сонымен қоса, жүргізілген ашық сабақ келген қонақтардың да көңілінен шығып, жоғары деңгейде бағалап кетті. Студенттермен кері байланыс жасау мақсатында сабақ соңында жүргізіп өткен сауалнама барысында студенттердің басым көпшілігі сабақтың өте қызықты әрі тартысты өткенін айтып, көпшілігіне сабақтың ұнағанын және болашақта осындай пәнаралық сабақтардың түрлі белсенді әдістерді қолдана отырып жүргізілуі тиімді екені жайлы ойлайтынын төмендегі диаграммадан қарап, біле аламыз.

Тәжірибие алмасу, уақытты тиімді пайдалану, студентпен жұмыс жасау, еркін және әдеби сөйлеу, аудиторияны толық ақпаратпен қамтамасыз ету, түрлі белсенді

әдістерді қолдана отырып сабақты жүргізу – мұғалім үшін де студент үшін де тиімді. Сабақ барысында болашақ білімді де білікті, бәсекеге қабілетті жас мамандарды даярлап шығаруда осындай пәнаралық сабақтардың жүргізілуі қажетті және тиімді әдіс екені анықталды.

#### ӘДЕБИЕТ

1 Калентьева Н. В. Командно-ориентированное обучение как способ активации познавательной деятельности /Н. В. Калентьева, Р. Б. Бекбосынова [http://www.rusnauka.com/19\\_TSN\\_2014/Pedagogica/5\\_173470.doc.htm](http://www.rusnauka.com/19_TSN_2014/Pedagogica/5_173470.doc.htm)

2 Сарсенбаева С. С. Медициналық жоғарғы оқу орындарындағы белсенді оқыту әдістері /С. С. Сарсенбаева, Ш. Х. Рамазанова, Н. Т. Баймаханова. – Алматы, 2011. – 44 б.

#### REFERENCES

1 Kalent'eva N. V. Komandno-orientirovannoe obuchenie kak sposob aktivacii poznavatel'noj dejatel'nosti /N. V. Kalent'eva, R. B. Bekbosynova [http://www.rusnauka.com/19\\_TSN\\_2014/Pedagogica/5\\_173470.doc.htm](http://www.rusnauka.com/19_TSN_2014/Pedagogica/5_173470.doc.htm)

2 Sarsenbaeva S. S. Medicinalyq zhofarfy oqu oryndaryndaғы belsendi oquyu әdisteri /S. S. Sarsenbaeva, Sh. H. Ramazanova, N. T. Bajmahanova. – Almaty, 2011. – 44 b.

Поступила 27.04.2017 г.

*K. A. Temirgaliyev, G. G. Aliyev, A. T. Bakirova, K. M. Sisengaliyev*  
**EXPERIENCE OF IMPLEMENTATION OF ACTIVE METHODS OF INTER-DISCIPLINARY TRAINING AT THE EMPLOYMENT ON SOCIAL-HUMANITARIAN DISCIPLINES IN THE MEDICAL UNIVERSITY**  
*Department of Kazakhstan history and socio-political disciplines of Karaganda state medical university (Karaganda, Kazakhstan)*

Currently, various training methods are used to train health professionals. The article examines the problems and prospects for introducing active methods of interdisciplinary training. Teachers of the department of Kazakhstan

## **Медицинское и фармацевтическое образование**

---

history and socio-political disciplines of Karaganda state medical university conducted interdisciplinary studies using active methods. The use of interdisciplinary instruction in classes is connected with the search for ways to transform traditional teaching into a more productive one, based on the team's creative activity. The authors concluded that this methodology is effective, necessary for the training of educated, professional and competitive specialists in the modern world.

*Key words:* active learning, interdisciplinary employment, project, teamwork, competitiveness, efficiency

*К. А. Темиргалиев, Г. Г. Алиева, А. Т. Бакирова, К. М. Сисенгалиева*

*ИЗ ОПЫТА ВНЕДРЕНИЯ АКТИВНЫХ МЕТОДОВ МЕЖДИСЦИПЛИНАРНОГО ОБУЧЕНИЯ НА ЗАНЯТИЯХ ПО СОЦИАЛЬНО-ГУМАНИТАРНЫМ ДИСЦИПЛИНАМ В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ*

*Кафедра истории Казахстана и социально-политических дисциплин Карагандинского государственного медицинского университета (Караганда, Казахстан)*

В настоящее время с целью подготовки специалистов здравоохранения используются различные методы обучения. В статье рассматриваются проблемы и перспективы внедрения активных методов междисциплинарного обучения. Преподаватели кафедры истории Казахстана и социально-политических дисциплин Карагандинского государственного медицинского университета провели междисциплинарные занятия с использованием активных методов. Использование междисциплинарного обучения на занятиях связано с поисками путей преобразования традиционного обучения в более продуктивное, основанное на командной творческой деятельности обучающихся. Авторы пришли к выводу о том, что данная методология является эффективной, необходимой для подготовки образованных, профессиональных и конкурентноспособных специалистов в современном мире.

*Ключевые слова:* активное обучение, междисциплинарное занятие, проект, работа в команде, конкурентоспособность, эффективность